

«NOVITÀ?»
RICORDO DI NIKOLAI

[Foto P.U.D.] Udine, in Piazza delle Erbe, la domenica 7 dicembre 2008.

«Novità? Che novità ci sono?..»

È da tre anni, o poco più, che dalla cornetta del telefono non risuona più nelle mie orecchie la voce squillante di Nikolai, Nik, Kolja, come variamente veniva chiamato nelle cerchie di amici di Pisa e dintorni...

Ci manca? Mi manca? Sì, mi manca, e tanto. Inutile girarci intorno con le parole. Quanto è rara l'opportunità di uno scambio umano autentico, tanto più rara è, nel mondo accademico, lo scambio su temi scientifici, senza dover per forza mettere in conto – come spesso avviene – più o meno celati commenti al vetriolo. Per entrambe, e per molte altre ragioni, così tanto oggi si avverte, avverto, la mancanza di Nikolai...

Nel panorama pisano egli fu e sempre rimase un *outsider*. E non dico: panorama italiano, perché delle sue successive vicende udinesi so molto meno e comunque preferisco non parlare...

Sapienti sat (per usare una delle sue amate frasi gnomiche).

Non difettavamo certamente di argomenti sui ‘nostri’ temi preferiti – la baltistica *in primis*, certo – fin dall’inizio, ma soprattutto da quando avevamo deciso di fondare “Res Balticae”. Correva l’anno 1995. Allora Algirdas Sabaliauskas su un qualche giornale solennemente scrisse: «Du vyrukai sukūrė žurnalą» e Nikolai non smetteva di ripetersi e di ripetermi con eccitazione questa frase che lo riempiva insieme di soddisfazione, ma anche di risa, immagino per il contrasto che conteneva fra il diminutivo (*vyrukai* – cioè noi due, più (lui) o meno (io) giovani di belle speranze) e l’importanza data dalle massime autorità lituane per il nostro in fondo assai modesto sforzo (*sukūrė žurnalą* – hanno fondato una rivista). E Nikolai rideva, con gioia quasi infantile e con gli occhi brillanti, fin quasi al convulso e alle lacrime, per poi ricomporsi veloce, come temesse di aver superato un limite di decenza. E invece no, era invero molto bello quel suo ridere aperto e sincero, visceralmente spontaneo e oblioso della realtà circostante.

Mi piace pensare che il suo periodo pisano sia stato il migliore, o almeno fra i migliori, della sua corta vita. Il pendolarismo fra Ora/Auer e Pisa, talora con tappa a Firenze da Stefano e Nataša, non lo stancava; era sempre pieno di energie e di nuove idee, specialmente editoriali, nelle quali finiva per coinvolgermi sulla spinta del suo entusiasmo. Ben presto prese a pernottare da noi nella mansarda di via Sant’Andrea 33, un luogo che definì – sfoderando soltanto una parte della sua formidabile polilalia – *ujutno, gemütlich, jaukù*: «*Jaukù!* Ma come si dice in italiano? In italiano proprio così non c’è, in italiano manca...» Godeva della buona tavola («Mi sento sazio, veramente sazio») e lodava le ricette di Lourdes (che nominava in catalano: «*Braç de gitan!*»). Ci portava il rosso di Caldaro, ma anche la *Gubana* e perfino l’*Enciam*, e si divertiva a guardare in silenzio, con un sorrisetto birbante, come lo sorbivamo, più o meno discreti, alla sua salute. Ma per lui furono sette anni di totale astinenza...

Aveva maturato un grande affetto – sicuramente più di me – per questo paese (la *Garibaldinia*) e lo considerava la sua patria di elezione; la Lituania era quella spirituale, la Russia quella storica. Andava fiero delle sue tre cittadinanze e dei suoi tre passaporti. Dell’Italia, almeno di quella del centro-nord, conosceva la ricchezza umana, e ne riconosceva le varietà linguistiche, che – grazie al suo grande talento e alla sua grandissima abilità mimetica – riusciva anche dominare magistralmente: dalla varietà tedesca del Sud Tirolo, imparato agli inizi, sino al furlan, passione degli ultimi tempi. La sera tardi gli piaceva aspettare fin quando la radio trasmetteva l’Inno di Mameli prima di dare la buonanotte.

Mi disse che ci eravamo già conosciuti prima, nel 1984, a Vilnius, quando mi trovavo colà con la mia prima borsa di studio del MAE, però io non me lo ricordavo, come gli dissi, e non ci restò male. Nik diceva: «Io non mi arrabbio mai» ed era probabilmente vero; riusciva a sdrammatizzare il discorso un momento prima che diventasse minaccioso, brusco o anche solo

sgradevole. Insieme alla sua generosità, questa era una sua qualità che ho sempre molto apprezzato. A Vilnius siamo stati insieme più volte. E anche lì era a casa sua. Non dimenticherò il Congresso dei baltisti del 1997 perché, temo, segnò la svolta e forse fu l'inizio della sciagurata avventura che venti anni più tardi se lo sarebbe inghiottito... La seconda o la terza sera semplicemente sparì, per riapparire un paio di giorni dopo, obnubilato e stravolto, senza documenti, denari, cellulare... Episodi che da allora si sarebbero purtroppo ripetuti a varie latitudini nel continente.

Di fronte al male di vivere Kolja ha reagito, anche lui, come noi, come meglio ha potuto. Dalla sua «prima trincea» ha esibito la forza di compiere il proprio naufragio, ha insegnato l'adesione, la fedeltà, ma anche la sfida gettata al proprio δάμωv e la libertà di rimanere sconfitto sul campo. Un'esperienza vertiginosa che i più preferiscono fuggire, ritraendosi e trattenendosi, timorosi delle conseguenze; un qualcosa che ci attrae ed inquieta tutti: inquieta perché attrae e attrae perché inquieta...

Debolezza o forza, dunque? Non oso una risposta, ma segnalo e lascio volutamente aperta la doppia ermeneusi possibile... Caro Nik, con il tuo enorme «bisogno di attenzione e d'amore» sei stato e continuerai ad essere l'*amico fragile* – come cantava un tuo (e nostro) autore – e alla fine sei davvero «evaporato in una nuvola rossa» o svanito in una «delle molte feritoie della notte». Eppure chi ti ha conosciuto sa che sei stato anche quello «meno stanco di noi» e quello «molto più curioso di noi»: forza tranquilla e roccia solida, capace di prove di umana e fraterna solidarietà ben più generose di quanto riuscisse colui cui «non sia mai venuto in mente di essere molto più ubriaco», e finanche nei tuoi momenti più difficili...

*

Nikolai Mikhailov era nato a Mosca l'11 giugno 1967 ed è scomparso a Udine, poco prima di compiere i 43 anni, il 25 maggio 2010.

Aveva compiuto studi di filologia classica nell'università della capitale russa. Fin dall'infanzia era stato molto vicino e anche allievo diretto di Vladimir Toporov, il quale non soltanto lo iniziò ai misteri e al fascino delle lingue e della linguistica, ma lo condusse anche con sé nelle allora scomode spedizioni scientifiche nella Lituania sovietica e perfino nella assai poco accessibile *enclave* linguistica lituana di Pelesa, nella RSS di Bielorussia.

Ancora molto giovane, insegnò la lingua lituana ai russi presso l'Ambasciata lituana di Mosca e si legò di amicizia al gruppo lituano *Romuvà*, con il quale partecipò a varie spedizioni nel Paese.

Si trasferì in Italia nel 1989, per curarsi, si sistemò nel Sud Tirolo, e dal 1992 insegnò come lettore di lingua russa presso l'università di Pisa, tenendo ben presto anche dei corsi di Mitologia slava. Dal 1994 al 1996 ebbe incarichi di insegnamento anche presso l'università di Trento.

Nel 1998 ottenne il dottorato (Phd) olandese, presso l'università di Leida, con una tesi sugli antichi monumenti linguistici sloveni manoscritti. Nello stesso anno vinse il concorso di Professore associato di Lingua e letteratura slovena presso l'università di Udine. Allora si trasferì, dapprima a Trieste e poi a Udine.

Gli ambiti principali di interesse di Nikolai Mikhailov sono stati la slavistica e la baltistica, entrambe soprattutto per quel che riguarda gli studi mitologici, e la lingua e la letteratura slovena. Oltre alle già citate *Res Balticae*, fu cofondatore anche della rivista *Studia Mythologica slavica* (Ljubljana, 1998-). Ha scritto una decina di libri e molti articoli scientifici, apparsi su riviste internazionali.

Fin qui la memoria di Nikolai è già stata celebrata in varie occasioni.

Necrologi sono apparsi rapidamente: su *Repubblica* del 26.05.2010; sul portale *TITUS* dell'Università di Francoforte (25 maggio 2011); su *Lietuvos Rytas* (27.05.2010) di Paulius Jurkevičius.

Per commemorare Nikolai, Elvyra Usačiovaitė ha organizzato il 27-28 ottobre 2010, presso il Lietuvos kultūros tyrimų institute, a Vilnius, la conferenza *Religinis simbolis – jo prasmė ir esmė baltų kultūroje*, i cui lavori ora si trovano nel volume *Senovės baltų kultūra. Sakralieji baltų kultūros aspektai* (Vilnius, 2013).

Si ricorda inoltre lo *sbornik* curato dall'Institut slavjanovedenija RAN, dal Zentr lingvokul'turnych issledovanij Balcanica e dal Zentr balto-slavjanskich issledovanij di Mosca, ovvero: *Salix Sonora. Памяти Николая Михайлова* (Moskva, 2011, p. 336), che ha visto la luce grazie alle premure di M.V. Zav'jalova e I.A. Sedakova.

Articoli *in memoriam*, di varia lunghezza e impostazione sono apparsi in tante riviste scientifiche. Molti di essi sono stati riuniti in traduzione russa, insieme ad altri inediti, nella prima sezione del succitato *sbornik* moscovita *Salix Sonora* (con contributi di: Stefano Garzonio, Liudas Giraitis, Algirdas Sabaliauskas, M.V. Zav'jalova, Nijolė Laurinkienė, Birutė Balkonienė-Palujanskaitė, Irena Frenč, Silvo Torkar, Monika Kropelj, Svetlana Michajlovna Tolstaja, Aleksandr Rešin).

La bibliografia di Kolja e gli scritti su di lui sono raccolti qui di seguito.

*

La scomparsa, tragica e prematura, di Kolja ha provocato un'ondata di commozione fra gli amici e i colleghi, sparsi in tutta Europa, nella famiglia

di origine, nel mondo scientifico. Un sentimento di tristezza che ci accompagnerà ancora a lungo in avvenire.

Non sapremo mai quali acquisizioni scientifiche avrebbe ancora potuto raggiungere, né godremo ancora della sua presenza. Siamo però contenti di essere stati suoi contemporanei.

A tre anni dalla sua scomparsa, ci sembra che il modo migliore per ricordarlo sia di dedicargli questa raccolta di contributi di baltistica, scritti da allievi dell'università di Pisa e di altri studiosi che ad essa fanno capo, e pubblicati proprio su questa rivista cui Egli ha tanto tenuto.

P.U.D.

[Foto G. Subačius] Nikolai alla Fiera internazionale del libro di Torino nel 2007, paese ospite la Lituania.

Pubblicazioni di N.A. Mikhailov
Публикации Н.А. Михайлова

A cura di

Tatjana V. Civ'jan, Artūras Judžentis, Marija Zavjalova

Monografie / Монографии:

- 1) Elementi fondamentali della grammatica russa / in collaborazione con M. Yevzlin, R. Antonioli, a cura di S. Pescatori. Trento, 1992, 96 p.
- 2) Mitologia slava: stato attuale e prospettive degli studi. Prefazione. Fonti. Bibliografia essenziale // Mitologia Slava. I. Studi sulla mitologia dei popoli slavi. Antologia. Prefazione e cura di N. Mikhailov. Pisa: CLU, 1993; 228 p.
- 3) [второе издание] Mitologia Slava. I. Studi sulla mitologia dei popoli slavi. Antologia. Prefazione e cura di N. Mikhailov. Seconda edizione corretta e ampliata. Pisa – Genova: ECIG, 1995; ISBN 88-7545-668-2.
- 4) (совместно с П.-У. Дини) Mitologia baltica. Studi sulla mitologia dei popoli baltici. Antologia. Pisa: ECIG, 1995, ISBN 88-7545-636-4; 190 p.
- 5) Dizionario italiano-sloveno, sloveno-italiano. Milano: Vallardi, 1996; 590 p.
Rec.: J. Moder. Italijansko-slovenski in slovensko-italijanski slovar iz Italije. Tui sreča včasih ne pride sama // Književni listi, "Delo", 12.02.1998, p. 16.
- 6) I monumenti linguistici sloveni dell'epoca dei manoscritti. Lingua e letteratura slovena dai Monumenti di Frisinga a P. Trubar. Con una nuova edizione del manoscritto di Cergneu. Pisa: ECIG, 1997; ISBN 88-7545-742-5; 178 p.
Rec.: Lj. Russi. Monografija o slovenskih rokopisih. Prispevek italijanske slavistike k slovenističnim raziskavam // „Delo“, Književni listi, 9.10.1997.
- 7) Baltische und slawische Mythologie. Ausgewählte Artikel. Madrid: Actas, 1998; ISBN 8487863639; 165 p.
- 8) Frühslovenische Sprachdenkmäler. Die handschriftliche Periode der slowenischen Sprache XIV. Jh. bis 1550, Amsterdam / Atalanta: Rodopi, 1998, 451 p., иллюстрации.
- 9) Jezikovni spomeniki zgodnje slovenščine. Rokopisna doba slovenskega jezika (od XIV. stol. do leta 1550). Trieste / Trst: Mladika, 2001, 256 p.
- 10) Mythologia slovenica. Poskus rekonstrukcije slovenskega poganskega izročila. Trieste / Trst: Mladika, 2002; ISBN 88-7342-037-0; 141 p.
- 11) Этимология и мифология / ред. М. Евзлин. Мадрид: Ediciones del Hebreo Errante, 2011. 138 стр.
- 12) Zgodovina slovanske mitologije v XX. stoletju (незаконченная рукопись, хранится в архиве НМ. Состав: план книги, предисловие, библиография, более двадцати главок, полный список которых должен был выстроить и состояние исследований по славянской мифологии, и устройство славянского пантеона в реконструкции; в данное время готовится к публикации).

Articoli / Статьи:

- 1) Хаос в Теогонии Гесиода (из дипломной работы «Греческий космогонический миф в Теогонии Гесиода: структура текста, реконструкция, сравни-

- тельный комментарий. Москва, 1989») // Н.А. Михайлов. Этимология и мифология / ред. М. Евзлин. Мадрид: Ediciones del Hebreo Errante, 2011, стр. 11-16.
- 2) Νηρεΰς у Гесиода. К семантике имени (из дипломной работы «Греческий космогонический миф в Теогонии Гесиода: структура текста, реконструкция, сравнительный комментарий. Москва, 1989») // Н.А. Михайлов. Этимология и мифология / ред. М. Евзлин. Мадрид: Ediciones del Hebreo Errante, 2011, стр. 17-19.
 - 3) К возможности реконструкции фрагментов славянской космогонии/космологии на материале заговоров // Н.А. Михайлов. Этимология и мифология / ред. М. Евзлин. Мадрид: Ediciones del Hebreo Errante, 2011, стр. 50-70.
 - 4) Нерей в «Теогонии» Гесиода. К семантике имени // Балканские чтения 1. Москва, 1990, стр. 45-47.
 - 5) «Теогония» Гесиода как индоевропейский космогонический текст // Языки культуры в античности. Москва, 1990, стр. 16-17.
 - 6) Время и пространство в одном стихотворении Сефериса // Балканские чтения 1. Москва, 1990, стр. 144-146.
 - 7) К одному литовскому названию бобра (В связи с балканскими параллелями) // Образ мира в слове и ритуале. (Балканские чтения 1). Москва, 1992, стр. 108–111.
 - 8) *Ведьма* как архетипический персонаж // Балканские чтения 2. Симпозиум по структуре текста. Москва, 1992. стр. 50-52.
 - 9) A proposito di una interpretazione del teonimo slavo Perun // Ricerche slavistiche. 1992–1993, vol. 39–40, n. 2, p. 89–94.
 - 10) Еще раз о словенском Куренте. Некоторые параллели // Балканские чтения 3. 1994, стр. 119–122.
 - 11) К реконструкции отдельных фрагментов славянской космологии на основе фольклорных источников (1. К проблеме «первичности и вторичности источников по славянской мифологии; 2. Космологический мотив «страдания земли»; 3. «Тартарары» – первопространство и нижний мир в русской народной традиции; 4. Антропология русского заговорного универсума. Границы обитания человека // Књижевна историја. XXVI, 94. Београд, 1994, 325-337.
 - 12) Локи и Прометей. К типологии протоперсонажа // Знаки Балкан. Часть I. Москва, 1994, стр. 116-134.
 - 13) О некоторых аспектах «филантропической» культуртрегерской деятельности. Прометей // Знаки Балкан. Часть I. Москва, 1994, стр. 172-183.
 - 14) Appunti su *Belobog e *Černobog // Ricerche slavistiche. 1994, n. 41, p. 41–51.
 - 15) Mitologia slava. Parte prima: la traizione slava orientale – le divinità principali // Bolletino dell'associazione Iskra, n. 2, 1994, p. 4-6.
 - 16) Mitologia slava. Parte seconda: la traizione degli slavi del Baltico – le divinità principali // Supplemento a «Il Cerchio e le linee», VII, n. 3, 1994, p. 4-6.
 - 17) Das „gemischte“ slawisch-baltische Pantheon von Christian Knauthe // Res Balticae 1, 1995, 115–139.
 - 18) Еще о *Белобоге и *Чернобоге (К возможности прочтения некоторых косвенных источников) // Славяноведение. 1995, № 3, 89-96.

- 19) Lett. *nāve*, lit. *novis*, altslaw., altruss. **navī* u. a. Zum Problem der Realisierung eines balto-slawischen (Ur)stammes auf der mythologischen Ebene // *Pontobaltica*. 1996, vol. 6, p. 95–102.
- 20) Mitologia slava. Parte terza: demonologia slava // Supplemento a „Il cerchio e le lenee“, n. 5, 1996, p. 3-5.
- 21) Baltico-slovenica. Alcuni paralleli mitologici // *Res Balticae*, 1996, vol. 2, p. 151–178.s
- 22) Фрагмент словенской мифопоэтической традиции // Концепт движения. Структура словесных и несловесных текстов славянской традиции. Москва: Индрик, 1996, стр. 127–141.
- 23) Slovanska mitologija in slovensko bajeslovje // *Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu* 1997. Cevolec, 1996, 111-114.
- 24) Некоторые итоги работы по описанию и реконструкции славянской духовной культуры (К выходу в России двух книг по славянской мифологии и этнографии // *Russica Romana*, 3, 1996, p. 363-371.
- 25) “Slovanski mit” v zahonoevropskem “modelu sveta”. Nekaj „etnokulturoloških“ opazk // „Celovski zvon“, December 1996, Letnik XIV/53, Klagenfurt 1996, p. 27-32.
- 26) Vieno šaltinio lingvistinės-mitologinės reabilitacijos klausimu. Jono Lasickio „De Diis Samagitarum“ // *Naujasis židinys–Aidai*. 1997, Nr. 11–12, p. 449–454.
- 27) Černjejski rokopis iz XV.-XVI. Stoletja. O vlogi slovenščine v Benečiji v poznem srednjem veku // *Koledar Mohorjeve družbe v Celovcu*-1998. Klagenfurt, 1997, p. 56-59.
- 28) «Альпийская» модель мира: к организации пространства (южнотирольский “Alpenraum”) // *Натура и культура. Славянский мир.* / отв. ред. И.И. Свирида. Москва, 1997, стр. 41-47/
- 29) К реконструкции отдельных космогонических / космологических и «антропологических» фрагментов славянской модели мира на материале русских заговоров // А. Arkhipov, I. Polinskaya (ed.). *Studies in Slavic Folklore and Folk Culture*. V. 2, Berkeley Slavic Specialities. Oakland, California, 1997, p. 57-76.
- 30) Kr(e)snik, eine Figure der Slowenischen Version des urslawischen Hauptmythos // *Књижевна историја*, XIX, 101, 1997, p. 23-37.
- 31) Eines der ersten slowenischen Sprachdenkmäler: Klagenfurter Handschrift (Celovski / Rateški rokopis), XIV. Jh. // *Ponto-baltica*. 1997, vol. 7, p. 129–161.
- 32) Eine slowenisch-prußische lexikalisch-mythologische Parallele: *kres / kresze* // *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies*, 1997, vol. 1, p. 153–169.
- 33) Baltoslovanska mitologija – baltška in slovanska mitologija – slovenska mitologija. Nekaj terminoloških opomb // „Tradicionės“ 26, Ljubljana, 1997, p. 77-99.
- 34) Славяне в рамках славянской и западноевропейской (итальянской) модели мира. «Этномифология» и реальная ситуация // *Славяноведение*, 2, 1997, стр. 46-48.
- 35) О роли словенского языка в Венеции на рубеже 15-го – 16-го вв. К 500-летию первой записи Цернейской рукописи // *Слово и культура. Памяти Н.И. Толстого*. Москва, 1998, стр. 143-160.

- 36) Baltische Mythologie. Der aktuelle Zustand der Forschung. Probleme und Perspektiven // Baltistik: Aufgaben und Methoden, „Indogermanische Bibliothek“, 19. Heidelberg: Universitätsverlag; Carl Winter Verlag, 1998, p. 409-416.
- 37) Еще один раз об одном трактате по литовской мифологии (Попытка реабилитации труда Яна Ласицкого о жемайтских богах) // Polytronon. К 70-летию В.Н. Топорова. Москва, 1998, стр. 428-438.
- 38) Балтийские боги в «сербо-лужицком пантеоне» А. Френцеля // Балто-славянские исследования 1997. Москва, 1998, 392-399.
- 39) Einige Anmerkungen zur slowenischen mythopoetischen Tradition im Rahmen der slawischen Mythologie // Studia mythologica Slavica. 1998, n. 1, p. 55-60.
- 40) Словенские числительные в «Рукописи из Удине» (1458) // Славянские этюды. Сборник к юбилею С.М. Толстой. Москва, 1999, 279-285.
- 41) Die sogenannte „slowenische Homilieskizze“ („Slovenski načrt za pridigo“) aus der handschriftlichen Periode der slowenischen Sprache // „Slovenski jezik Slovene Linguistik Studies“, 2 / 1999. Ljubljana – Lawrence, 77-90.
- 42) Edition der Handschrift mit slowenischen Monatsnamen (1466) aus Škofja Loka // Festschrift V.V. Ivanov. Поэтика. История литературы. Лингвистика. Сборник к 70-летию Вяч.Вс. Иванова. Москва, 1999, стр. 619-625.
- 43) Epitetni pomen slovanskih poganskih teonimov kot morebitna razlaga poli-kefalnosti nekaterih božanstev (še enkrat o rekonstrukciji slovanske mitologije) // „Traditiones“, 28/1. Ljubljana, 1999, p. 179-183.
- 44) Einige Anmerkungen zum Begriff „baltisch-slawische“ Mythologie // Aspekte baltischer Forschung. R. Eckert zum 65. Geburtstag, München – Greifswald, 2000, p. 206-225.
- 45) «Антропология» русского заговорного универсума // Миф в культуре: человек-не человек. Москва, 2000, стр. 112-121.
- 46) К одной балто-южнославянской фольклорно-ритуальной формуле: лит. *laima lėmė*, лтш. *laima nolemj*, слвн. *sojenice sodijo* // Славянский и балканский фольклор. Народная демонология. Москва: Индрик, 2000, стр. 193-197
- 47) Una riflessione sugli ultimi sviluppi di studi mitologici // Studia mythologica Slavica. 2000, vol. 3, p. 219-221.
- 48) (совместно с П.-У. Дини) Materiali preliminari per la bibliografia della mitologia baltica (1900-2000). II. Ulteriori aggiornamenti // Res Balticae. Pisa, 2001, N. 7, p. 101-116.
- 49) O enem mitoloskem traktatu iz XVII. stoletja: M. Fren(t)zel “De idolis Slavorum” // Studia mythologica Slavica. Ljubljana – Udine: ZRC SAZU – Università degli Studi di Udine, 2001, p. 17-24.
- 50) Jezikovni spomeniki zgodnje slovenscine. Rokopisna doba slovenskega jezika (od XIV. stol. do leta 1550) // Jezikovni spomeniki zgodnje slovenscine. Rokopisna doba slovenskega jezika. Trieste: Mladika, 2001.
- 51) Baltoslavų mitologija – baltų ir slavų mitologija – slovėnų mitologija. Keletas terminologinių pastabų // Liaudies kultūra. 2001, Nr. 1, p. 7-18
- 52) Traktat o slovanskih bogovih iz XVII. stol.: M. Fren(t)zel, Dissertationes historicae tres de idolis Slavorum // Studia mythologica slavica. 2001, vol. 4. p. 17-24.
- 53) Русские могилы на евангелическом кладбище в Меране // Studi e scritti in memoria di Marzio Marzaduri. Padova: CLEUP, 2002, pp. 277-282.

- 54) Note su alcune interpretazioni dello stato attuale degli studi della mitologia slava // *Studia mythologica Slavica*. Ljubliana, 2003, Vol. VI, p. 289-292.
- 55) Slaviškoji baltų kalbų kilmė ir vienas baltų-slavų mitologijos fragmentas M.J. Thunmann'o veikale „Untersuchungen über die alte Geschichte einiger nordischen Völker“ // *Slavistica Vilnensis* [Kalbotyra]. 2003, Nr. 52, sąs. 2, p. 77–83.
- 56) Una curiosa coincidenza nei trattati di Lasicki (1580?) e di Thunmann (1772) // *Res Balticae*. – 2004, vol. 9, 195–201.
- 57) Baltų mitologijos tyrinėjimų esama padėtis // *Liaudies kultūra*. Vilnius, 2003, N. 4, p. 67-69.
- 58) Словенская мифология: между Балканами и Центральной Европой // *Балканские чтения 8. В поисках «западного» на Балканах*. Москва, 2005, стр. 121-123.
- 59) Das Problem der Existenz der “Urmythen” in den Traditionen ohne eigene epische Primärquellen // *Балтийские перекрестки. Этнос, конфессия, миф, текст*. Санкт-Петербург: Наука, 2005, стр. 344-350.
- 60) Slovanski teonim *Henillo/Honidlo* in baltski *Goniglis Dziewos* // *Studia mythologica slavica*, 2006, vol. IX, p. 323-326.
- 61) «Запад на Балканах» или «балканский запад» в лингвистическом аспекте: далматинский язык // *Восток и Запад в балканской картине мира. Памяти В.Н. Топорова*. Москва, 2007, стр. 280-286.
- 62) Укр. *мольфар*, слвн. *malavar* и др. Демонологическая параллель // *Terra Balkanica. Terra Slavica. Балканские чтения 9. К юбилею Т.В. Цивьян*. Москва, 2007, стр. 93-97.
- 63) К одной прусско-словенской этнолингвистической параллели: языческий праздник *kresze/krês* // *Этнолингвистика проучавања српског и других словенских језика. У част академика Светлане Толстој*. Београд: Српска академија наука и уметности, 2008, стр. 245-248.
- 64) Ancora una volta sul Trattato di mitologia samogizia di Jan Łasicki // *Res Balticae*, 11, 2008, p. 145-153.
- 65) Še enkrat o t.i. Načrtu za pridigo iz 16. stoletja ter o problemu avtrostava zgodnjeslovenskih rokopisov // *Slovenski jezik v 16. stoletju – sborni povzetkov*. Ljubljana, 2008, p. 24.
- 66) (совместно с Т.В. Цивьян) *Rauda boružei* – Плач по божьей коровке (статья В.Н. Топорова и стихотворение М. Мартинайтиса // *Балто-славянские исследования XVIII*. Москва: Языки славянских культур, 2009, стр. 568-577.

Recensioni / Рецензии:

- 1) G. Reale. Per una nuova interpretazione di Platone // *Вестник древней истории*, 3, 1990, стр. 190-195.
- 2) R. Marojević. Lingvistika i poetika prevodjenja: medjuslovenski prevod. Beograd, 1989 // *Советское славяноведение*, 5, 1991, стр. 96-99.
- 3) В.Н. Топоров. Пушкин и Голдсмит в контексте русской Голдсмитианы (к постановке вопроса), *Wiener Slawistischer Almanach, Sonderband 29*, Wien, 1992 // *Ricerche slavistiche*. 1992-1993, vol. 39-40, n. 2, p. 317–319.
- 4) Л.Г. Невская. Балто-славянское причитание. Реконструкция семантической структуры // *Ricerche slavistiche*. 1994, vol. 41, p. 340–343.

- 5) Formalisti o Puškinu, Beograd, 1994, 142 cc. // *Ricerche slavistiche*. 1995, vol. 42, p. 565–566.
- 6) Ф.Д. Ашнин, В.М. Алпатов. Дело славистов: 30-е годы. Москва, 1994, 285 cc. // *Ricerche slavistiche*. 1995, vol. 42, p. 565.
- 7) D.J. Ovsec. Slovanska mitologija in verovanje, Ljubljana, 1991, 538 pp. // *Ricerche slavistiche*. 1995, vol. 42, p. 566–570.
- 8) L. Moszyński. Die vorchristliche Religion der Slaven im Lichte der slavischen Sprachwissenschaft, Köln-Weimar-Wien, 1992, 144 S. // *Ricerche slavistiche*. 1995, vol. 42, p. 571–573.
- 9) Славянское и балканское языкознание. Структура малых фольклорных текстов / Отв. ред. С.М. Толстая, Г.В. Цивьян. Москва, 1993; Исследования в области балто-славянской духовной культуры. Заговор / РАН. Ин-т славяноведения и балканистики. Отв. ред. В.В. Иванов, Т.Н. Свешникова. Москва: Наука, 1993; Исследования в области балто-славянской духовной культуры. Загадка как текст / Отв. ред. Т.М. Николаева. Москва: Индрик, 1994, вып. I // *Russica Romana*. 1995, vol. 2, p. 409–413.
- 10) Cultura, mitologia, religione dei Balti. Segnalazioni di alcuni libri pubblicati in Lituania // *Res Balticae*. 1995, vol. 1, 195–197.
- 11) V. Vyčinas. Didžiosios deivės epocha. Vilnius: Mintis, 1994, 142 p. // *Res Balticae*. 1996, vol. 2, p. 229–230.
- 12) M. Bartninkas. Senovės lietuvių. Religija ir mitiniai vaizdiniai. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1993, 207 p. // *Res Balticae*. 1996, vol. 2, p. 230–231.
- 13) Senovės baltų kultūra. Dangaus ir žemės simboliai / sudarė E. Usačiovaitė. Vilnius: Academia, 1995, 235 p. // *Res Balticae*. 1996, vol. 2, p. 232–236.
- 14) Dievenišės / sudarė Venantas Mačiekus. Vilnius: Mintis, 1995, 525 p. // *Res Balticae*. 1996, vol. 2, p. 236–238.
- 15) (совместно с П.У. Дини) Z. Zinkevičius. Lietuvių kalbos istorija. Rodyklės ir bibliografija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1995, 374 p.; Z. Zinkevičius. Lietuvių kalbos istorija. Vadovėlis aukštosioms mokykloms. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, 325 p.; Z. Zinkevičius. The History of the Lithuanian language, with a foreword by William R. Schmalstieg / English translation of Ramutė Plioplys. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, 374 p. // *Res Balticae*. 1996, vol. 2, p. 248–249.
- 16) Razvoj slovenske etnologije od Štreklja in Murka do sodobnih etnoloških prizadevanj. Zbornik prispevkov s kongresa, Ljubljana, Cankarjev dom, 24.-27. oktober 1995, uredila Rajko Muršič in Mojca Ramšak, Slovensko etnološko društvo. Ljubljana, 1995, 320 pp. // *Ricerche slavistiche*, XLIII, 1996, p. 693–696.
- 17) South Slavic Folk Culture. A Bibliography of Literature in English, German, and French on Bosnian-Herzegovian, Bulgarian, Macedonian and Serbian Folk Culture, compiled and edited by Klaus Roth and Gabriele Wolf with the cooperation of Tomislav Helebrant, Slavic Publishers Inc., Columbus, Ohio, 1994 // *Ricerche slavistiche*, XLIII, 1996, p. 696–697.
- 18) Naujas stimulus baltų mitologijai tyrinėti // *Kultūros barai*. 1997, Nr. 12, p. 101–103. [О кн.: Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai. I. Nuo seniausių laikų iki XV amžiaus pabaigos / sudarė N. Vėlius. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, 743 p.]

- 19) Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai. I. Nuo seniausių laikų iki XV amžiaus pabaigos / sudarė N. Vėlius. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, 743 p. // Res Balticae. 1997, vol. 3, p. 248–250.
- 20) Балто-славянские исследования 1988–1996. Сборник научных трудов / отв. редакторы Т.М. Судник, Е.А. Хелимский. Москва: Индрик, 407 pp. // Res Balticae. 1997, vol. 3, p. 241–244.
- 21) N. Laurinkienė. Senovės lietuvių dievas Perkūnas kalboje, tautosakoje, istoriniuose šaltiniuose. Vilnius, 1996, 238 pp. [Tautosakos darbai, t. IV (XI)]; N. Laurinkienė. God Perkūnas of Ancient Lithuanians. Abstract of the Thesis for Habilitated Doctor of Humanities Degree (Folcloristics). Vilnius, 1996, 39 pp. // Res Balticae. 1997, vol. 3, p. 250–252.
- 22) Aktuelle Probleme der Baltistik. Allgemeine Literatur- und Sprachwissenschaft. Eine Schriftenreihe der Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald / hrsg. von Jürgen Klein und Günter Weise. Essen: Die Blaue Eule, 1996, 170 pp. // Res Balticae. 1997, vol. 3, p. 252–253.
- 23) Слово и культура. Памяти Никиты Ильича Толстого, тт. I–II, М., 1998; Языки большие и малые. In memoriam Akad. Nikita I. Tolstoj [Slavica Tartuensia. IV]. Tartu, 1998 // Slavica Tergestina. 1999, vol. 7, p. 193–199.
- 24) Очерки истории культуры славян / редакционная коллегия В. Волков, В. Петрухин, А. Рогов, С.М. Толстая, Б.Н. Флоря, Москва, Индрик, 1996, 464 стр. // Slavica Tergestina. 1999, vol. 7, p. 199–202.
- 25) Lietuvių mitologija, 2, Vilnius, 1997 // Res Balticae. 1999, vol. 5, p. 269–271.
- 26) P. Merku. Slovenska krajevna imena v Italiji. Priročnik. / Toponimi sloveni in Italia. Manuale, Trst, 1999 // Ponto-baltica. 1998-1999, vol. 8-9, p. 198–199.
- 27) Marc L. Greenberg. A Historical Phonology of the Slovene Language, Universitätsverlag C. Winter, Heidelberg, 2000, 200 p. // Slavica Tergestina. 2001, vol. 9, p. 321-325.
- 28) Балто-славянские исследования 1998–1999. Сборник научных трудов. Москва: Индрик, 2000, 400 pp. // Baltistica. 2001, t. 35, sąs. 2, p. 248–251.
- 29) I. Šimelionis. Vilnija šimtmečių verpetuose. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2002, 399 p. // Res Balticae. 2002, vol. 8, p. 265–266.
- 30) Rosanna Benacchio. I dialetti sloveni del Friuli tra periferia e contatto, Udine, [Biblioteca di studi linguistici e filologici, 4], Società Filologica Friulana, 2002, pp. 196 // Ce fastu? Rivista della Società Filologica Friulana “Graziadio I. Ascoli”, LXXIX (2003) 2, p. 309-311.
- 31) I. Šimelionis. Vilnija šimtmečių verpetuose. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. Vilnius, 2002, 399 p. – И. Шимелёнис. Вильния в водовороте столетия литовской литературы и фольклора. Вильнюс, 2002, 399 с. // Балто-славянские исследования XVI. Москва: Индрик, 2004, стр. 441-442.
- 32) Nuo kulto iki simbolio. Senovės baltų kultūra, a cura di E. Usačiovaitė, Kultūros, filosofijos ir meno institutas, Vilnius 2002, 376 pp. // Studia Mythologica Slavica. VII, 2004, p. 183-184.
- 33) Словенска митологија. Енциклопедијски речник, редактори Светлана М. Толстој, Љубинко Раденковић. Београд, Zepher Book World, 2001, 736 с. // Studia Mythologica Slavica. VII, 2004, p. 185-188.
- 34) Балтийские языки. Российская академия наук. Институт языкознания; Ред. колл.: В.Н. Топоров, М.В. Завьялова, А.А. Кибрик, Н.В. Рогова, А.В.

- Андронов, Ю.Б. Коряков. М.: Academia, 2006, 224 с. // Балто-славянские исследования XVII. Москва: Индрик, 2006, стр. 488-492.
- 35) G. Beresnevičius. Lietuvių religija ir mitologija. Vilnius, 2004 // Tautosakos darbai, 2006, p. 264-265.

Tesi, bibliografie, necrologi et al. /

Тезисы, библиографии, некрологи и другое:

- 1) К организации пространства в южнотирольской модели мира: “Alpenraum” // *Натура и культура. Тезисы конференции. Москва, ноябрь 1993.* Москва: Институт славяноведения и балканистики, 1993, стр. 22-26.
- 2) Человек : не-человек. (К антропологии русских заговоров) // *Миф и культура: человек — не-человек: Тезисы конференции. Москва, 1994,* стр. 37-40.
- 3) Примеры «двойного» табуирования в двуязычной среде // *Речевые и ментальные стереотипы в синхронии и диахронии. Тезисы конференции. Москва, 1995,* стр. 70-72.
- 4) Славяне в восприятии славян и некоторых европейских неславянских народов (итальянцы) // *Славяне в зеркале неславянского окружения. Тезисы международной конференции, 20-22.02.1996, Москва, 1996,* стр. 46-47.
- 5) Materiali preliminari per una bibliografia della Mitologia baltica, a cura di P.U. Dini, N. Mikhailov // *Res Balticae*, 3, 1997, p. 165–213.
- 6) *Lingvistinė baltų teonimų analizė J. Lasickio veikale “De Diis Samagitarum” (XVI a. pab.) // VIII tarptautinio baltistų kongreso “Baltų kalbos XVI ir XVII amžiuje” pranešimų tezės, 1997 m. spalio 7–9 d. Vilnius: Vilniaus universitetas, Baltų filologijos katedra, 1997, p. 97–98.*
- 7) *Казимерас Эйгминас (1929–1996) // Балто-славянские исследования 1988–1996. Сборник научных трудов / отв. редакторы Т.М. Судник, Е.А. Хелимский. Москва: Индрик, 1997, стр. 395–396.*
- 8) “Salve, carissime...” // *Homo sum. Žodžiai Kazimierui Eigminui. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 1998, p. 242-246.*
- 9) *Zu den slawischen “Etymologien” der baltischen Theonyme im Traktat A. Frenzels // Материалы XXVII межвузовской научно-методической конференции преподавателей и аспирантов. Выпуск 1. Секция балтистики, 10-12 марта 1998 г. Тезисы докладов. Санкт-Петербург, 1998, стр. 26.*
- 10) *Die Briefe von A. Leskien an R. van der Meulen / N. Mikhailov, J. Schaeken // Res Balticae, 1998, Nr. 4, p. 213–231.*
- 11) *Nauji žingsniai baltų mitologijos rekonstrukcijoje // Baltistica IX, 2000, Starptautiskasis baltistu kongress “Baltu valodas laikmetu griežos”, 03.10.2000–06.10.2000. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2000, p. 203–205.*
- 12) *Materiali preliminari per una bibliografia della Mitologia baltica II (1900–2000), compilata di P.U. Dini, N. Mikhailov // Res Balticae, 2001, Nr. 7, p. 101–116.*
- 13) *Lietuvių kosmogoninės sakinės ir slovėnų kosmologiniai pasakojimai iš Mengešo ir Šiškos // Kultūrų kryžkelės. Etnokonfesiniai procesai Baltijos regione. Tarptautinė konferencija. Sankt-Peterburg, 2004, p. 38.*
- 14) *Vladimiras Toporovas (1928 07 05 – 2005 12 05) // Baltistica, XLI (I). Vilnius, 2006, p. 157-159.*

- 15) (совместно с Т.В. Цивьян) Владимир Николаевич Топоров. Некролог // Калининградские архивы Вып. 7. Калининград, 2007, стр. 280-286.
- 16) Vladimiras Nikolajevičius Toporovas – lietuvių kalbos ir lietuviybės mokytojas // Vladimiras Toporovas ir Lietuva. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008, p. 155-161.

Redazioni / Редактирование:

- 1) La cultura spirituale russa. A cura di Luigi Magarotto e Daniela Rizzi. Università di Trento, 1992 (preparazione del testo).
- 2) Il russo universitario per principianti di M. Yevzlin. A cura di Nikolaj Mikhailov. Università degli Studi di Trento, 1992.
- 3) В.Н. Топоров. Эней – человек судьбы. Подготовка текста Н. Гринцера, М. Евзлина, Н. Михайлова. Москва: Радикс, 1993.
- 4) М. Евзлин. Космогония и ритуал. Москва: Радикс, 1993 (редактирование текста)
- 5) В.Н. Топоров. О мифопоэтическом пространстве (V.N. Toporov. Lo spazio mitopoetico). A cura di N. Mikhailov e M. Yevzlin (“Studi slavi”, Università degli studi di Pisa, n. 2), Pisa-Genova: ECIG, 1994.
- 6) М.Л. Гаспаров. Античность в русской поэзии начала XX века. Prefazione di S. Garzonio (“Studi slavi”, Università degli studi di Pisa, n. 4). Pisa-Genova: ECIG, 1995 (preparazione del testo).
- 7) Т. Попович. Динамика традиции (“Studi slavi”, Università degli studi di Pisa, n. 5). Pisa: ECIG, 1996.
- 8) V. Toporov. Baltų mitologijos ir ritualo tyrimai. Rinktinė / sudarė Nikolaj Mikhailov. Vilnius: Aidai, 2000.
- 9) *Res Balticae*. Miscellanea italiana di studi baltistici. A cura di P.U. Dini, N. Mikhailov. Pisa, 1995-2003.
- 10) *Studi slavi*, Pisa (Genova), 1993–1998, (insieme a G. Dell’Agata, S. Garzonio, P.U. Dini, J. Marušková).
- 11) *Studia mythologica Slavica*, 1998–2010 (insieme a M. Kropf), ZRC SAZU, Ljubljana, Slovenija – Dipartimento di Lingue e Civiltà Centro-orientali, Università degli Studi, di Udine, Udine, Italia.

Pubblicistica / Публицистика:

- 1) Kaip Maskvoje reaguojama į įvykius Lietuvoje // *Laisvas žodis*, n. 4(16), 15.02.1989.
- 2) „Nacionalinis klausimas“ ir nacionalizmo kvapas // *Komjaunimo tiesa*, n. 175 (11330), 12.09.1989.
- 3) [La lettera sul Centro i Lituanistica a Mosca] // *Atgimimas*, n. 20(82), 23-30.05.1990.
- 4) Repubbliche baltiche // *Europa-2, Mete e regioni*, „Touring Club Italiano“. Milano, 1991, p. 20-31.
- 5) Repubbliche baltiche. Lituania, Lettonia, Estonia // *Grandi Città e Itinerari d’Europa*, vol. II, „Touring Club Italiano. Milano, 1996, p. 192-208.

- 6) Staroslovansko poganstvo in slovensko ljudsko izročilo. I. Triglav // „Družina in Dom“, 1, januar 1997, p. 9.
- 7) Staroslovansko poganstvo in slovensko ljudsko izročilo. II. Sventovit // „Družina in Dom“, 3, marec 1997, p. 10.
- 8) Staroslovansko poganstvo in slovensko ljudsko izročilo. III. Perun // „Družina in Dom“, 4, april 1997, p. 9.
- 9) Staroslovansko poganstvo in slovensko ljudsko izročilo. IV. Mokoš in Živa // „Družina in Dom“, 5, maj 1997, p. 10.
- 10) Laiškas redaktoriui. Apie Vladimira Toporova // Naujasis židinys – Aidai. 1998 m. lapkritis-gruodis. P. 453-454.

Traduzioni / Переводы:

- 1) V. Čajkanović. Dabog // Mitologia Slava. I. Studi sulla mitologia dei popoli slavi. Antologia. Prefazione e cura di N. Mikhailov. Pisa: CLU, 1993, p. 60-62 (с сербского на итальянский)
- 2) n. 60 idem // Mitologia Slava. Studi sulla mitologia dei popoli slavi. Antologia. Prefazione e cura di N. Mikhailov. Seconda edizione corretta e ampliata. Genova-Pisa: ECIG, 1995, p. 60-62 (с сербского на итальянский)
- 3) П.У. Дини. О топониме Пиза в индоевропейской перспективе // Балканские чтения, 3. Москва, 1994, стр. 18-21 (с итальянского на русский)
- 4) (совместно с П.У. Дини) A. Sabaliauskas. Sull'edizione italiana di Antanas Salys // Res Balticae. Pisa, 1995, p. 177-180 (с литовского на итальянский)
- 5) (совместно с П.У. Дини) S. Karaliūnas. Lit. dial. *mója* e gr. *μοῦα* 'madre' // Res Balticae. Pisa, 1995, p. 73-76 (с литовского на итальянский)
- 6) S. Garzonio. M. Lopatto – rusų poetas iš Vilniaus Florencijoje // Res Balticae, Pisa, 1995, p. 181-185 (с итальянского на литовский)
- 7) (совместно с Т.В. Цивьян) М. Элиаде. Кузнецы и алхимики // Мирча Элиаде. Азиатская алхимия. М.: Янус-К, 1998, 140–269. (с французского на русский).

Interviste / Интервью:

- 1) Lucia Armonaitė. Зачет по литовскому языку... в Москве // Вечерние новости. Вильнюс, 16.06.1989. С. 8.
- 2) Ferdinandas Kauzonas. Русские люди – наши люди // Республика. Вильнюс, № 15 (1315), 23 января 2001 г., стр. 12. (= Ferdinandas Kauzonas. Rusų žmonės – mūsų žmonės // Respublika, 2001 m. sausio 23 d. P. 23)
- 3) Tomaž Švigelj. Slovenska mitološka tradicija je zelo arhaična // Delo, 30 mar. 2001.
- 4) Ivanka Hergold. Pogovor s prof. Dr. Mikhailovom // Mladika. Trst, Št. 03/04. Maj 2001. P. 13–16.
- 5) Ines Cergol Bavčar. Jezikovni spomeniki zgodnje slovenščine ruskega slavista Nikolaia Mikhailova. “Slovanska duša je koketirajoča provokacija” // Sobota, 16 junija 2001. P. 24.
- 6) Jože Zadavec. Razgledi evropskega svetovljana // Družina, 30. 22 julija 2002.

Su Nikolai Mikhailov / O Николае Михайлове:

1. Tatjana Rojc. Rokopisna doba slovenskega jezika še ni povsem raziskana // Primorski dnevnik, 6.06.2001, s. 8.
2. Nijolė Laurinkienė. Nikolajus Mikhailovas ir Lietuva // Naujasis židinys – Aidai. Vilnius, 2010, p. 202–204.
3. Marija Zavjalova. Nikolajui Michailovui – mokytojui ir draugui (1967.06.11 – 2010.05.25) // Liaudies kultūra. Nr. 3. 2010, p. 76–77.
4. Algirdas Sabaliauskas. Nikolajų Michailovą išlydint (1967 – 2010) // Tautosakos darbai, XXXIX, 2010, p. 262–265.
5. Antanas Jonkus. Nikolajus Michailovas 1967 06 11 – 2010 05 25 (in memoriam) // http://moscovialnarod.ru/maskvieciai/2010_06_Michailovas.htm
6. Nikolaj Mikhailov // Vilniaus universiteto kraštotyriminkų ramuva: <http://www.ramuva.lt/index.php/istorijos/metai-ir-zmones/193-nikolai-mikhailov>
7. Paulius Jurkevičius. Netikėta mirtis Italijoje pakirto Lietuvos bičiulį, garsų baltistą N. Michailovą // Lietuvos rytas. 2010.05.27 [http://www.lrytas.lt/-12749440641272893475-netik%C4%97ta-mirtis-italijoje-pakirto-lietuvos-bi%C4%8Diul%C4%AF-gars%C5%B3-baltist%C4%85-n-michailov%C4%85.htm?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=rss]
8. Silvo Torkar. In memoriam – Nepričakovana smrt ruskega slavista in baltista. Umrl je Nikolaj Mihajlov // Sobota, 29 maja 2010, p. 12.
9. Silvo Torkar. Nikolaj Mihajlov (1967 – 2010) // Jezikoslovni zapiski, 2010, 2. S. 197–198 (сокращенный вариант опубликован в газете Delo, 10.06.2010).
10. Monika Kropėj. Nikolaj Mickailov (Moskva 11.6.1967 – Videm, 25.5.2010) // Studia Mythologica Slavica, 13, 2010, p. 7–12.
11. Necrologio: professor Nikolaj Mikhailov // Messaggero di Udine. 26 maggio 2010, p. XVII.
12. Стефано Гардзонно. Дорогой Николай... // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 11–12.
13. Людас Гирайтис. Когда мы сидели под деревом жизни // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 13.
14. Альгирдас Сабальяускас. Провожая Николая Михайлова // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 14–17.
15. Мария Завьялова. Николаю Михайлову – учителю и другу // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 18–21.
16. Ниёле Лауринкене. Николай Михайлов и Литва // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 22–27.
17. Бируте Валькюнене-Палуянскайте. Conoscere causas – познать смысл // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 28–29.
18. Ирена Френч. Николай моими глазами // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 30–32.
19. Сильво Торкар. Николай Михайлов (1967 – 2010) // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 33–35.
20. Моника Крпей. In memoriam // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 36–39.
21. С.М. Толстая. Голос из почтового ящика // Salix sonoga: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 40–56.

22. Александр Решин. Вспоминая друга // Salix sonora: памяти Николая Михайлова. М., 2011, с. 57–61.
23. Elvyra Usačiovaitė. Pirmoji meilė – Lietuva // Senovės baltų kultūra. Sakralieji baltų kultūros aspektai. Vilnius, 2013, p. 9–28.
24. Tatjana Civjan. Nikolaj Michailov: iš nepublikuotų ir neužbaigtų darbų // Senovės baltų kultūra. Sakralieji baltų kultūros aspektai. Vilnius, 2013, p. 29–46.
25. Marija Zavjalova. Nikolajaus Michalovo baltų ir slavų mitologijos tyrinėjimai // Senovės baltų kultūra. Sakralieji baltų kultūros aspektai. Vilnius, 2013, p. 47–57.

* * *

Nikolai a Pisa, mansarda di via S. Andrea 33, nel giugno 1996,
in occasione dell'uscita di Res Balticae 2.